

Ekspertīze

Investīciju plāns Eiropai un tā ietekme

Projekts Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības administratīvās kapacitātes stiprināšana

Iepirkums *Normatīvo aktu un politikas dokumentu ekspertīze „Sociālā un darba tirgus attīstība”*
(identifikācijas numurs LBAS 2009/ESF – 15-7-23)

Uzņēmuma līgums par pakalpojuma sniegšanu Nr. 15-9-31

Sešpadsmitais nodevums

Rīga, 2014. gada 31. marts

 EIROPAS SOCIĀLAIS FONDS	 EIROPAS SAVIENĪBA	 Sabiedrības integrācijas fonds
IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ		
Šis pētījums ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu.		
Par saturu atbild Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība.		

Saturs

Ievads	3
1. Eiropas Investīciju plāna izveidošana un būtība	7
1.1. Eiropas Investīciju plāna izveidošana	7
1.2. Eiropas Investīciju plāna būtība	9
1.2.1. Eiropas Investīciju plāna mērķi un darbības virzieni	9
1.2.2. Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (EFSI)	11
1.2.3. Projektu atlases kritēriji un palīdzība projektu sagatavošanā	13
1.2.4. Eiropas Investīciju plāna ieviešanas plāns	14
2. Eiropas Investīciju plāna ietekmes izvērtējums	16
2.1. Vispārīgi vērtējumi	16
2.1.1. Starptautiskās darba organizācijas vērtējums	16
2.1.2. Eiropas Arodbiedrību Konfederācijas vērtējums	17
2.1.3. Latvijas ekspertu viedoklis	18
2.2. Izvērtējums pasūtītāja norādītajos aspektos	22
2.2.1. Ietekme uz ekonomiski mazāk attīstītajām valstīm Eiropā	22
2.2.2. Latvijas iespējas konkurēt Investīciju plāna ietvaros	23
2.2.3. Sociāli atbildīga uzņēmējdarbība	27
2.2.4. Eiropas konkurētspējas palielināšanās Investīciju plāna ietvaros	28

Ievads

Šis ziņojums ir uzņēmuma līguma par pakalpojuma sniegšanu Nr. 15-9-31, kas noslēgts starp Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību no vienas puses un SIA EPC no otras puses 2011. gada 1. jūlijā sešpadsmitais nodevums. Iepirkuma identifikācijas numurs: LBAS 2009/ESF – 15-7-23.

Iepirkuma priekšmets ir normatīvo aktu un politikas dokumentu ekspertīze *Sociālā un darba tirgus attīstība*, kas tiek veikta Eiropas Savienības Struktūrfondu 2007.-2013. gada plānošanas perioda pirmās darbības programmas *Cilvēkresursi un nodarbinātība* papildinājuma 1.5. prioritātes *Administratīvās kapacitātes stiprināšana*, 1.5.2. pasākuma *Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana*, 1.5.2.2. aktivitātes *Sociālo partneru, nevalstisko organizāciju un pašvaldību kapacitātes stiprināšana*, 1.5.2.2.1. apakšaktivitātes *Sociālo partneru administratīvās kapacitātes stiprināšana* projekta *Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības administratīvās kapacitātes stiprināšana* ietvaros.

Ekspertīzes mērķis ir izpētīt un izvērtēt Eiropas Investīciju plānu (angļu valodā *An Investment Plan for Europe*, burtiskā tulkojumā „Investīciju plānu Eiropai” (šis nosaukums lietots oficiālajā dokumentācijā), sauktu arī par „Junkera plānu”, lietots arī „*New start for Europe*”) šādos aspektos:

- plāna ietekme uz ekonomiski mazāk attīstītajām valstīm Eiropā;
- Latvijas iespējas konkurēt Eiropas Investīciju plāna ietvaros;
- sociāli atbildīga uzņēmējdarbība;
- Eiropas konkurētspējas palielināšanās Eiropas Investīciju plāna ietvaros.

Eiropas Investīciju plāna aprakstā un analizē ir izmantota portālos *ES oficiālie dokumenti*¹ un *Commission priority. Investment Plan*² publicētā informācija³ un to var uzskatīt par ticamu un ekspertīzes brīdī (2015. gada marta beigās) izsmeļošu.

Eiropas Investīciju plāna mērķis ir stimulēt investīcijas izaugsmei un darba vietu radīšanai Eiropas Savienībā (ES). Plāns paredz, ka ES ekonomikai no 2015. līdz 2017. gadam tiktu piesaistītas investīcijas vismaz 315 miljardu EUR apmērā.

Plāna finansiālā nozīme ir liela, bet tā īstenošanā ir daudz ietekmējošu faktoru un nosacītības.

No pieejamās informācijas var secināt, ka struktūrfondu finansējums Latvijai septiņu gadu periodam ir 5,45 miljardi EUR (0,78 miljardi EUR gadā), Latvijas līdzfinansējums būs apmēram 0,136 miljardi EUR gadā. Tas līdzinās mazāk par 4% no iekšzemes kopprodukta gadā.

Ja Latvija iegūst finansējumu no Eiropas Investīciju plāna paredzētajā apjomā (10 miljardus EUR 3 gadu periodam), papildus gada finansējums investīcijām būtu vairāk kā 3 miljardi EUR.

Iekšzemes kopprodukts (IKP) faktiskajās cenās 2014. gadā bija 24,06 miljardi EUR. Tātad no Eiropas Investīciju plāna iegūtais finansējums Latvijai līdzinātos 12,5 % no IKP.

Salīdzinājumam: bruto pamatkapitāla veidošana faktiskajās cenās (raksturo kopējo ieguldījumu apjomu) 2004. gadā bija 5,54 miljardi EUR (23,03% no IKP).

Kopējais nefinanšu investīciju apjoms 2013. gadā bija 4,587 miljardi EUR⁴.

¹ http://europa.eu/publications/official-documents/index_lv.htm

² http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/index_en.htm

³ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN> un citi.

⁴ CSP dati, skatīti 2015. gada 15 aprīlī.

Plāna īstenošanas aspektā jāņem vērā vairāki riskus paaugstinoši apstākļi:

- Eiropas Investīciju plāna pamatā ir papildus līdzekļu piesaistīšana, tātad valsts finanšu sistēmā vai ārējos finanšu tirgos ir jābūt pieejamiem brīviem līdzekļiem,
- pieteiktie projekti sacenšas pēc finansējuma ES līmenī (nevis nacionālā, kā pēc ES struktūrfondu finansējuma);
- brīvo finanšu līdzekļu turētājiem ir jāgrib sadarboties ar tiem, kuriem finansējums ir nepieciešams (tiek vērtēts ne tikai projektu, bet arī valsts drošums un uzticamība),
- līdzekļu piesaistīšanu paredzēts sekmēt ar ES līmeņa garantijām, tātad ir jābūt pietiekoši lielam garantiju fondam;
- iegūtie līdzekļi ir aizdevums, tāpēc ir jābūt iespējai samaksāt iegūtos kredītus – nekomerciālos projektos tam var būt nepieciešami valsts līdzekļi.

Eiropas Investīciju plāna finansējums tikai nosacīti ir „papildus finansējums”, jo plāna ideja balstīta ne tikai brīvo finanšu piesaistīšanā (nav nosaukts, cik liels varētu būt brīvo līdzekļu apjoms), bet arī esošo līdzekļu „labākā izmantošanā”, dažādu finansējumu sinerģijā un ES budžeta sadalījuma pārstrukturizācijā.

Vērtējums pasūtītāja ieteiktajos aspektos

1. Plāna ietekme uz ekonomiski mazāk attīstītajām valstīm Eiropā

Ekspertīzes laikā neizdevās atrast analīzi par Eiropas Investīciju plāna ietekmi uz mazāk attīstītajām valstīm. Sekojot plāna ideoloģijai, visām valstīm ir vienādas iespējas, kvotas nav noteiktas un valstu sekmes ir atkarīgas no projektu kvalitātes un atbilstības plānā noteiktajām prioritātēm un pašu dalībvalstu prasmes mobilizēt savus resursus.

Šī pieeja nepārprotami izriet no Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai Bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu un reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai teiktā, ka „Dalībvalstīm, kam ir fiskālās manevrēšanas iespējas, būtu jāiegulda vairāk. **Dalībvalstīm** (nevis dalībvalstīs, ko varētu saprast kā ārējas palīdzības piešķiršanu), kam ir ierobežotas fiskālās iespējas, būtu jānosaka par prioritāriem ar ieguldījumiem un izaugsmi saistīti izdevumi savā budžetā, labāk jāizmanto to rīcībā esošie ES līdzekļi un jārada vide, kas veicina privāto dalībnieku investīcijas.”⁵

2. Latvijas iespējas konkurēt Eiropas Investīciju plāna ietvaros

Latvijas iespējas konkurēt Eiropas investīciju plāna ietvaros noteiks Eiropas Investīciju bankas attiecīgo institūciju pieeja, izvēloties projektus finansēšanai. Kā liecina sākotnējā analīze, tikai daži no Latvijas pieteiktajiem projektiem ir pelnītspējīgi paši par sevi, bet tie iekļaujas Eiropas Investīciju plāna paziņotajos stratēģiskajos virzienos un atbilst iedomātajam ilgtermiņa projektu saturam. Lielu publiskās jomas projektu pieteikumus var skaidrot ar apstākli, ka projektu pieteikumu sagatavošanas laikā Eiropas Investīciju plāna ideoloģija vēl nebija pilnībā izstrādāta un paziņota. Turklāt, Investīciju plāna nostādnes joprojām mainās un ir pretrunīgas.

Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai Bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu un reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai teikts, ka plāna īstenošanas rezultātā „papildus iegūtās investīcijas būtu jākoncentrē uz infrastruktūras jomām, jo īpaši platjoslas un enerģētikas tīkliem un rūpniecības centru transporta infrastruktūru, izglītību, pētniecību un inovācijām, kā arī atjaunojamajiem energoresursiem un energoefektivitāti.

⁵ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, 1. lpp.

Ievērojama summa būtu jānovirza projektiem, kuri var palīdzēt jaunajai paaudzei atgūt iespēju strādāt.”⁶ Citā vietā (4.lpp.) teikts: „novirzīt papildu publisko un privāto finansējumu dzīvotspējīgiem projektiem ar patiesu pievienoto vērtību Eiropas sociālā tirgus ekonomikai”, nepaskaidrojot, ko tas nozīmē.

Latvijas pieteiktie projekti atbilst Eiropas Investīciju plāna ievirzei, bet lielākā daļa no tiem nav pelnoši. Savukārt Eiropas Investīciju plāns paredz aizdevumu, nevis bezatlīdzības finansējumu. Ja pieteiktie projekti tiks apstiprināti, ir jārēķinās, ka tie ir saistīti ar papildus valsts budžeta izdevumiem Eiropas Investīciju plāna ietvaros iegūto kredītu atmaksai.

Tādejādi Latvijas sekmes projektu iegūšanā no Eiropas Investīciju plāna būs atkarīgas ne tikai no projektu satura, bet arī no projektu kvalitātes un valsts līdzekļu pieejamības līdzdalības (iespējams pilna nepieciešamā finansējuma) nodrošināšanai.

Jāņem vērā, ka Eiropas Investīciju plāns ir ES mēroga projekts (lemjošās un kontrolējošās institūcijas ir ES līmenī), un tā mērķis ir ES konkurētspējas paaugstināšana. Tas var nozīmēt, ka investīcijas var tikt vairāk virzītas uz ekonomiski attīstītākām valstīm, kur investīciju atdeve ir augstāka, vai šo valstu interesēs.

3. Sociāli atbildīga uzņēmējdarbība

Pašreizējā Eiropas Investīciju plāna ieviešanas stadijā galvenais jautājums ir sagatavot nepieciešamo normatīvo regulējumu fonda darbības uzsākšanai. Pagaidām nav pieejama informācija, kādus jaunievedumus plāns izvirzīs uzņēmējdarbības kvalitātes prasībās, bet arī nav paredzams, ka tas mazinās iepriekš pieņemtos rakstītos un nerakstītos principus par sociāli atbildīgu uzņēmējdarbību.

Tomēr ir pamats bažām, ka turpināsies iesāktā tendence, ka darba devēju intereses tiks ievērotas vairāk kā darba ņēmēju intereses, lai paaugstinātu Eiropas Investīciju plāna efektivitāti sākotnējā periodā - ne tik daudz, lai kāpinātu tautsaimniecības attīstību (kas ir jāvērtē ilgtermiņā), bet lai pierādītu pieņemto lēmumu derīgumu.

Nekādi konkrēti nodomi par sociāli atbildīgu uzņēmējdarbību analizētajos dokumentos netika atrasti.

4. Eiropas konkurētspējas palielināšanās Eiropas Investīciju plāna ietvaros

Eiropas konkurētspējas palielināšanās ir viens no trim Eiropas Investīciju plāna formulētajiem mērķiem. Eiropas Komisijas paziņojumā formulēts, ka plānam būs trīs saistītie politikas mērķi: spert izšķirošu soli pretī ES ekonomikas ilgtermiņa vajadzību apmierināšanai un palielināt ES konkurētspēju⁷, taču tas īstenojams vienlaicīgi ar diviem citiem mērķiem: novērst investīciju lejupslīdes tendences un palīdzēt palielināt darbvietu izveidi un ekonomikas atveseļošanu, neapgrūtinot valstu publiskās finanses vai neradot jaunu parādu, un stiprināt ES cilvēkkapitāla, ražošanas spēju, zināšanu un fiziskās infrastruktūras Eiropas dimensiju, īpašu uzmanību veltot savstarpējiem savienojumiem, kas ir svarīgi mūsu vienotajam tirgum.

Atbilstoši Komisijas paziņojumā formulētajai nostājai, Eiropas konkurētspējas palielināšanos sekmēs:

⁶ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, 4. lpp.

⁷ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>

- lielāks investīciju apjoms, piesaistot papildus līdzekļus,
- efektīvas un mērķtiecīgas investīcijas (sinerģija ar Eiropas Savienības struktūrfondi, 2014. – 2020. gadā ES dalībvalstīm būs pieejami 450 miljardi EUR (630 miljardi EUR kopā ar dalībvalstu līdzfinansējumu),
- augsta projektu apzināšanas un atlases kvalitāte un precizitāte (notiek ES līmenī, vadoties pēc ES konkurētspējas paaugstināšanas mērķa) (ja tiek īstenots),
- investīciju izvietojums (infrastruktūras objekti, produktīvi sektori),
- ilgtermiņa resursu izvietojums – ilgtspējas un stabilitātes garantija,
- investīciju konsultāciju dienests (Investīciju konsultāciju centrs ES līmenī);
- Eiropas Komisijas un EIB atbalsts projektiem - sadarbība ar ieguldītājiem, projekta virzītājiem un citām ieinteresētām personām Eiropas, nacionālo valstu un reģionālā līmenī,
- investīciju vides uzlabošana;
- vienotā tirgus attīstības veicināšana,
- vienkāršāks, labāks un paredzamāks regulējums visos līmeņos,
- jaunu ilgtermiņa finansēšanas avotu izveidošana, ES finanšu tirgus sadrumstalotības mazināšana (kapitāla tirgus (kapitāla tirgu savienības) attīstība).

Ekspertīzi sagatavoja akad., Dr.ekon. Raita Karnīte, SIA EPC.

1. Eiropas Investīciju plāna izveidošana un būtība

1.1. Eiropas Investīciju plāna izveidošana

Eiropas Komisijas (EK) prezidents Žans Klods Junkers (*Jean-Claude Juncker*) paziņoja par nodomu izveidot mērķvērstu finansēšanas avotu Eiropas Savienības tautsaimniecības attīstības stimulēšanai 300 miljardu EUR apmērā vēl pirms savas ievēlēšanas. Junkera paziņojums dokumentēts Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Žana Kloda Junkera politikas pamatnostādņēs (politiskās vadlīnijas), kas iesniegtas Eiropas Parlamentā 2014. gada 15. jūlijā.

2014. gada jūlijā Junkers publicēja politiskās vadlīnijas, kurās bija pausta nepieciešamība mobilizēt 300 miljardus EUR lai stimulētu privātās investīcijas.

Eiropadome 2014. gada oktobrī Briselē vienojās atbalstīt Eiropas Komisijas priekšsēdētāja Junkera priekšlikumu par 300 miljardu eiro sadalīšanu vairākām nozarēm izaugsmes veicināšanai.⁸

Lai noteiktu, kuros sektoros nepieciešams ieguldīt līdzekļus, lai nodrošinātu Savienības izaugsmi, bija ieteikts izveidot augsta līmeņa darba grupu projektu platformas izveidošanai Eiropas Savienībā. Potenciālās investīciju jomas varētu būt pētījumi un inovācijas, digitālā ekonomika, enerģijas un transporta infrastruktūra, sociālā infrastruktūra un resursi, kā arī vides jautājumi.

Eiropadome arī aicinātu darba grupu decembrī ziņot par investīciju iniciatīvu, lai turpinātu diskusiju un pieņemtu turpmākos lēmumus.

Junkera ierosinātā programma varētu darboties trīs gadus, un tās galvenais mērķis būtu padarīt Eiropas Savienību dzīvīgāku un nostiprināt tās industriālo sektoru (industriāls nenozīmē tikai rūpniecību).

Neskatoties uz sākotnēji skeptisko attieksmi, Junkera nodoms izrādījās noturīgs, un jaunievēlētā Eiropas Komisija ķērās pie tā īstenošanas. Ideja ieguva nosaukumu – **Žana Kloda Junkera investīciju plāns**, un tā mērķis bija - veicināt ES ekonomikas izaugsmi un nodarbinātību.

2014. gada 3. novembrī datēts Eiropas Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */⁹. Plāns bija ieguvis konkrētāku nosaukumu – *Investīciju plāns Eiropai (An Investment Plan for Europe)* (šajā ekspertīzē nosaukums pārveidots uz labskanīgāku - Eiropas Investīciju plāns). Plāna īstenošanas mehānisms būtu jaunizveidojamais Eiropas Fonds Stratēģiskām investīcijām (EFSI) (arī šis nosaukums ekspertīzē pārveidots labskanīgākā - Eiropas Stratēģisko investīciju fonds, šāds nosaukums lietots arī Komisijas paziņojuma tulkojumā¹⁰).

Ziņojumā raksturota investīciju plāna nepieciešamība, būtība, Eiropas Stratēģisko investīciju fonda ideja, atbalstāmo projektu raksturojums, galvenās rīcības jomas. Precizējot plāna multiplikatīvo efektu, plāna īstenošanai paredzētais finansējums bija palielināts līdz 315 miljardiem EUR.

⁸ http://www.delfi.lv/business/biznesa_vidē/uznemejiem-bus-iespejams-pieteikt-projektus-eiropas-investiciju-bankas-300-miljardu-eiro-aizdevumu-programma.d?id=45241654#ixzz3V0rTjXZw

⁹ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>

¹⁰ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, 2.lpp.

Ziņojumā norādīts, ka Eiropas Parlaments būs cieši iesaistīts Eiropas Investīciju plāna īstenošanā, un Eiropadome tiek aicināta apstiprināt vispārējo pieeju tās 2014. gada 18.-19. decembra sanāsmē.

2014. gada 26. novembrī Eiropas Komisija sāka iepazīstināt ar Žana Kloda Junkera investīciju plāna detaļām. Decembrī to vajadzēja iesniegt ES līderiem viņu samita laikā.

Pirmo oficiālo paziņojumu par investīciju plānu Žans Klods Junkers sniedza 2014. gada 27. novembrī Eiropas Parlamentā Strasbūrā.¹¹ Plānotajiem ieguldījumiem vajadzēja stimulēt izaugsmi un mazināt bezdarbu ES, veicinot publiskā un privātā sektora partnerību, palielinot Eiropas Investīciju bankas (EIB) aizdevumu izsniegšanas jaudu un ieguldījumus dalībvalstu infrastruktūrā un vienotā tirgus izveides pabeigšanā.

Saskaņā ar Junkera piedāvāto plānu aptuveni 16 miljardi EUR tiktu iegūti no pašreizējiem ES līdzekļiem, bet vēl piecus miljardus sniegtu EIB. Izmantojot šo finansējumu, EK plānoja piesaistīt aptuveni 295 miljardu EUR no privātā sektora.

Junkera piedāvātajam plānam vēl bija jāiegūst dalībvalstu un EP piekrišana. Kopš plāna izveidošanas sākuma bija zināms, ka pieteiktajiem projektiem ir jābūt peļņu nesošiem, jo **piešķirtais finansējums ir aizdevums**, kas jāatdod.¹² Bija paredzēts, ka kredītprocenti būs zemi.

Pirmajos paziņojumos Junkera plāns pasniegts kā trīs gadu instruments, kura mērķis ir piecu gadu laikā veicināt ES ekonomikas izaugsmi. Par tā īstenošanu būs atbildīga Eiropas Investīciju banka (EIB) un nozīmēta investīciju komiteja (*Investment Committee*).

Investīciju plāna finansēšanas kārtība un avoti sākumā bija neskaidri. Bija paredzēts nodrošināt investīcijas, nepalielinot valstu tēriņus, jo lielāko daļu ES valstu jau ir piemeklējis augsts budžeta deficīts un lieli parādi. Junkera plāns paredzēja izmantot esošos līdzekļus no EIB un ES tādā veidā, kas nodrošinātu lielāku pievienoto vērtību nekā to pašreizējais izlietojums. Nauda tiktu izmantota, lai uzturētu investīciju fondu, kura uzdevums būtu finansēt privātā sektora virzītus projektus.

Saskaņā ar Junkera plānu jaunajam Eiropas Stratēģisko investīciju fondam bija paredzēts piešķirt finansējumu apmēram 21 miljarda EUR apjomā, bet plāna ieviešanas rezultātā ES ekonomikā varētu ieplūst investīcijas aptuveni 315 miljardu EUR apmērā.

Jau 2014. gada novembrī, lielā steigā, ES un EIB amatpersonas ar bloka dalībvalstu līdzdalību sāka izstrādāt projektu sarakstu un cerēja, ka fonds kļūs darbspējīgs līdz 2015. gada vidum. Dalībvalstīm kļuva zināms aptuvenais iespējamais finansējuma apmērs, citu norāžu projektu sagatavošanas brīdī nebija. Dalībvalstis tika lūgtas sagatavot provizorisko projektu sarakstu ar publiskiem un privātiem projektiem.¹³ Par finansējuma piešķiršanu iesniegtajiem projektiem lemtu jaunizveidotā fonda ekspertu grupa.

2015. gada janvārī, kļūstot par Eiropas Savienības Padomes prezidējošo valsti, rūpes par Eiropas Investīciju plāna īstenošanu uzņēmās Latvija. Līdz 2014. decembrim, plāna mērķi bija precizēti - piecu gadu laikā veicināt ES ekonomikas izaugsmi, konkurētspēju un stimulēt investīcijas ar mērķi atdzīvināt darba tirgu Eiropā, papildus piesaistot 315 miljardus EUR ES ekonomikā. Plāna finansēšanas avoti joprojām bija neskaidri.

2014. gada 9. decembrī, Briselē, Eiropas Savienības (ES) Ekonomisko un finanšu jautājumu padomes (ECOFIN) sanāsmē, notika politiskā diskusija par Eiropas Investīciju plānu. Sanāksmes laikā Latvijas finanšu ministrs Jānis Reirs apsolīja, ka 2015. gada pirmā pusgada laikā Latvijas prezidentūra izdarīs visu nepieciešamo, lai vērēnīgo plānu varētu īstenot.

Plāna ieviešanai Latvijas prezidentūras laikā ir jāpieņem nepieciešamie juridiskie dokumenti.

¹¹ <http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/eiropas-glabsana-junkers-iezpazistina-deputatus-ar-315-miljardu-eiro-investiciju-planu.d?id=45268560#ixzz3V0r9MULa>

¹² EK 300 miljardu eiro aizdevumu programmas projektiem jābūt peļņu nesošiem, uzsver Kariņš. 21. novembris 2014

¹³ Uzņēmējiem būs iespējams pieteikt projektus Eiropas Investīciju bankas 300 miljardu eiro aizdevumu programmā (7) 19. novembris 2014 23:21

2015. gada janvāra beigās Junkera investīciju plāna aprises iezīmējās skaidrāk. Tika paziņoti galvenie darbības virzieni un plāna organizācija. ES institūcijas gatavoja plāna ieviešanas juridisko bāzi.

Marta vidū dienu pirms Eiropadomes sanāksmes Latvijas premjerministre Laimdota Straujuma informēja žurnālistus¹⁴, ka līdz Latvijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē beigām jāpanāk, ka Eiropas Investīciju plāns tiek apstiprināts Eiropas Parlamentā (EP).

Arī šajā stadijā plāns paredzēja, ka ES ekonomikai laika posmā no 2015. līdz 2018. gadam tiktu piesaistītas investīcijas vismaz 315 miljardu EUR apmērā, un izskaidrota investīciju plāna būtība.

Sākotnēji EK partnerībā ar Eiropas Investīciju banku (EIB) izveidos Eiropas Stratēģisko investīciju fondu, kurā EIB ieguldīs 5 miljardus eiro, savukārt ES budžets šim fondam sniegs garantiju instrumentus 16 miljardus eiro apjomā (kopā 21 miljards EUR). Kopumā fonda darbības rezultāts sasniegs investīciju kopējo apjomu vismaz 315 miljardu EUR apmērā. Finansējumu plānots ieguldīt, izmantojot gan kapitāla instrumentus, gan parāda instrumentus, gan hibrīdinstrumentus un garantijas.

Fonds sāks darboties 2015. gada jūnijā. Nav noteikti ierobežojumi, cik projektiem katra ES dalībvalsts var saņemt finansējumu, taču iegūtais finansējums būs jāatmaksā.

Junkera investīciju plāns tiek uzskatīts par Eiropas Komisijas prioritāti. Tā izskaidrošanai iekārtota speciāla vietne *COMMISSION PRIORITY. Investment Plan*, kur atrodama pamatinformācija par investīciju plānu. Eiropas Investīciju plāns ir sagatavošanas stadijā, tāpēc gan formulējumi, gan piedāvātā kārtība joprojām mainās.

1.2. Eiropas Investīciju plāna būtība

1.2.1. Eiropas Investīciju plāna mērķi un darbības virzieni

Eiropas investīciju plāna **galvenā ideja ir nodrošināt lielāku riska uzņemšanās spēju**, izmantojot publiskos līdzekļus kā garantiju, tādējādi dodot iespēju īstenot ekonomiski dzīvotspējīgus projektus, kas citādi netiktu īstenoti. Tā ideja pamatota esošajā situācijā, ka augsmes nodrošināšanai visās ES dalībvalstīs ir nepieciešamas investīcijas ražojošajos sektoros, kapitāla īpašniekiem ir brīvi līdzekļi, bet tie nenonāk ražojošajos tautsaimniecības sektoros, jo tur ir augsts investīciju risks un ilgs atmaksāšanās periods.

Eiropas Investīciju plāns¹⁵ ir balstīts uz trīs pīlāriem – investīcijas, strukturālās reformas un fiskālā atbildība (skat. Komisijas Paziņojumu¹⁶ un Investīciju plāna vizualizāciju¹⁷). Kā formulēts Komisijas Paziņojumā: „Tā (plāna) pamatā būs trīs savstarpēji papildinošas sadaļas: Pirmkārt, vismaz 315 miljardu eiro mobilizācija papildus investīcijās nākamajos trīs gados, publisko resursu ietekmes palielināšana un privāto investīciju piesaiste. Otrkārt, mērķtiecīgas iniciatīvas, lai nodrošinātu, ka šīs papildu investīcijas atbilst reālās ekonomikas vajadzībām. Treškārt, pasākumi, nolūkā sniegt lielāku regulatīvo paredzamību un novērst šķēršļus investīcijām, padarot Eiropu saistošāku investoriem un līdz ar to daudzķāršojot plāna ietekmi.”

¹⁴ Drīzumā jāpanāk Junkera plāna apstiprināšana EP, pauž Straujuma. BNS, 19. marts 2015.

<http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/drizuma-japanak-junkera-plana-apstiprinasana-ep-pauz-straujuma.d?id=45716506#ixzz3V0kU85LI>

¹⁵ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final *. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>

¹⁶ Skat investīciju plāna vizualizāciju http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/invest_in_europe_en.pdf, 1.lpp.

¹⁷ Skat investīciju plāna vizualizāciju http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/invest_in_europe_en.pdf

Komisijas paziņojumā formulēts, ka plānam būs trīs saistītie politikas mērķi:

- novērst investīciju lejupslīdes tendences un palīdzēt palielināt darbvietu izveidi un ekonomikas atveseļošanu, neapgrūtinot valstu publiskās finanses vai neradot jaunu parādu,
- spert izšķirošu soli pretī ES ekonomikas ilgtermiņa vajadzību apmierināšanai un palielināt ES konkurētspēju,
- stiprināt ES cilvēkkapitāla, ražošanas spēju, zināšanu un fiziskās infrastruktūras Eiropas dimensiju, īpašu uzmanību veltot savstarpējiem savienojumiem, kas ir svarīgi vienotajam tirgum.

Izvērtot teikto, plāns orientēts trīs savstarpēji saistītos virzienos.

Pirmais. Mobilizēt investīcijām nepieciešamo finansējumu:

- 1) palielināt stratēģiskās investīcijas,
- 2) uzlabot pieeju investīcijām MVU,
- 3) stratēģiski izmantot ES budžetu,
- 4) elastīga pieeja Stabilitātes un izaugsmes pakta nosacījumu pielietošanā valstīm, kuras ieguldījušas jaunajā Eiropas Stratēģisko investīciju fondā,
- 5) labāk izmantot Eiropas Strukturālos un investīciju fondus.

Otrais. Panākt, ka finansējums nonāk ražojošajā tautsaimniecības daļā (reālajā ekonomikā):

- 1) projektu mērķtiecīga (*pipeline*) sagatavošana un izvēle finansēšanai,
- 2) tehniskā palīdzība visos līmeņos,
- 3) cieša sadarbība starp nacionālajām uzņēmējdarbības veicināšanas bankām un Eiropas Investīciju banku,
- 4) rezultātu novērtēšana.

Trešais. Uzlabot investīciju vidi:

- 1) kvalitatīvs un paredzams regulējums,
- 2) kvalitatīva izdevumu, nodokļu sistēmas un valsts pārvalde nacionālā līmenī,
- 3) jauni ilgtermiņa finansēšanas avoti,
- 4) nefinanšu un regulēšanas ierobežojumu atcelšana galvenajās brīvā tirgus daļās.

Vēlākajos skaidrojumos virzieni nosaukti par pīlāriem un to saturs nedaudz mainīts un papildināts¹⁸.

Pirmais pīlārs: Līdzekļu novirzīšana investīcijām.

- 1) Eiropas Fonda Stratēģiskām investīcijām (EFSI) (ekspertīzē lietots labskanīgāks nosaukums - Eiropas Stratēģisko investīciju fonds) izveide Eiropas Investīciju bankas (EIB) grupas ietvaros,
- 2) investīciju finansējuma mobilizācija,
- 3) nodrošināt finansējuma pieejamību infrastruktūras projektu finansēšanai,
- 4) nodrošināt finansējumu MVU,
- 5) stratēģiska ES budžeta izmantošana,
- 6) Eiropas Strukturālo un investīciju fondu labāka izmantošana,
- 7) stratēģisko investīciju projektu strauja uzsākšana.

¹⁸ LR Finanšu ministrijas ziņojums „Investīciju plāns Eiropai” 2015. gada 27. martā Latvijas pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes sēdē.

Otrais pīlārs: Investīciju līdzekļiem jānonāk reālajā ekonomikā

- 1) ES līmeņa ekonomiski dzīvotspējīgu projektu sagatavošana un projektu atlase,
- 2) tehniskā palīdzība ES un nacionālā līmenī,
- 3) cieša sadarbība starp nacionālām attīstības institūcijām un EIB,
- 4) panākumu izvērtēšana globālā, valstu un reģionu līmenī, ietverot informatīvos pasākumus.

Trešais pīlārs: Uzlabota investīciju vide

- 1) paredzams un kvalitatīvs normatīvais regulējums,
- 2) valsts izdevumu, nodokļu sistēmas un valsts pārvaldes kvalitāte,
- 3) jauni ilgtermiņa finansējuma avoti ekonomikā (Kapitāla tirgus savienība),
- 4) ar finansēm nesaistītu regulatīvo šķēršļu likvidēšana galvenajās vienotā tirgus nozarēs (Enerģētikas savienība, Vienots digitālais tirgus, Vienots pakalpojumu tirgus),
- 5) strukturālās reformas dalībvalstīs.

EK piedāvātais investīciju veicināšanas projekts atšķiras no līdzšinējām investīcijām caur ES fondiem, jo **ES līdzekļi būs tikai garantija finanšu institūciju izsniegtajiem kredītiem privātiem un publiskiem projektiem, projekta kopējo finansējumu veido uz garantiju bāzes piesaistīti līdzekļi - finanšu instrumenti ar multiplicējošu ietekmi.**

1.2.2. Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (EFSI)

2015. gadā martā bija zināmi ES Regulas, kas regulēs Eiropas Stratēģisko investīciju fonda darbību, galvenie elementi¹⁹.

Kā minēts iepriekš, ES garantēs 16 miljardus EUR un Eiropas Investīciju banka 5 miljardus EUR. Šīs summas (kopā 21 miljards EUR) veidos Eiropas Stratēģisko investīciju fonda pamatu. Tiek pieļauta arī citu dalībnieku ieguldījumi Eiropas Stratēģisko investīciju fondā.

No 16 miljardu EUR garantijām, 8 miljardus EUR ES garantēs no sava esošā budžeta, izmantojot savādāk atsevišķas budžeta daļas.

No 21 miljarda EUR 16 miljardus EUR paredzēts izmantot ilgtermiņa investīciju veicināšanai, tādejādi piesaistot 240 miljardus EUR. Summa aprēķināta, paredzot, ka katrs ES piešķirtais EUR palielinās investīciju resursus 15 reizes. 5 miljardi EUR tiks novirzīti atbalsta, MVU un vidējas kapitalizācijas (*mid-cap*) uzņēmumiem²⁰, cerot, ka tie, pavairojoties 15 reizes, dos investīcijās 75 miljardus EUR. Tādejādi kopējais finansējums investīcijām Eiropas Savienības konkurētspējas atgūšanai un nodarbinātības veicināšanai Eiropas Investīciju plāna ietvaros trīs gadu periodam (2015. gads – 2017. gads) būtu 315 miljardi EUR (105 miljardi EUR gadā).

¹⁹ LR Finanšu ministrijas ziņojums „Investīciju plāns Eiropai” 2015. gada 27. martā Latvijas pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes sēdē.

²⁰ Saistībā ar Junkera plānu, “*mid-cup*” tulkots kā uzņēmumi ar vidēji lielu kapitālu, un tie ir uzņēmumi, kuros ir 250 – 3000 darbinieku.

Investīciju terminoloģijā “*mid-Cup*” ir uzņēmums ar tirgus kapitalizāciju starp \$2 un \$10 billion, which is calculated by multiplying the number of a company's shares outstanding by its stock price. Mid cap is an abbreviation for the term "middle capitalization".

INVESTOPEDIA EXPLAINS 'MID CAP'

As the name implies, a mid cap company is in the middle of the pack between large cap and small cap companies.

Keep in mind that classifications such as large cap, mid cap and small cap are only approximations that change over time. Also, the exact definition of these terms can vary among the various participants in the investment business.

<http://www.investopedia.com/terms/m/midcapstock.asp>

Saistībā ar Junkera plānu, “*mid-cup*” tulkots kā uzņēmumi ar vidēji lielu kapitālu, un tie ir uzņēmumi, kuros ir 250 – 3000 darbinieku.

Plānotais 15-kārtīgais palielinājums tiek skaidrots šādi: katrs no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda garantēts EUR sekmēs 3 EUR ieguldījumu, ko veiks 5 ieguldītāji, kurus iedrošinās EK garantija. Tādējādi, katrs Eiropas Stratēģisko investīciju fonda EUR radīs 15 EUR investīcijās tautsaimniecībā (21 EUR * 15 = 315 EUR).

ES budžeta ieguldījums fondā būs garantijas veidā. Dalībvalstis varēs ieguldīt fondā **kapitāla vai garantiju veidā**. Šos ieguldījumus EK ir solījusies ņemt vērā, novērtējot publiskās finanses Stabilitātes un izaugsmes pakta ietvaros (nosaukums no „Paziņojuma” tulkojuma). Fondā var ieguldīt arī privāti ieguldītāji.

Ilgtermiņa investīciju projektos finansējums praktiski veidosies šādi. Eiropas Stratēģisko investīciju fonds kalpos kā kredīta aizsardzības līdzeklis Eiropas Investīciju bankas darbībai. Pamatojoties uz šo kredīta garantiju, Eiropas Investīciju banka izsniegs projektu īstenošanai proporcijā 1:3 tradicionālos finansēšanas produktus: pilnīgus vai daļējus aizdevumus pamatkapitālā, subordinētos aizdevumus, ilgtermiņa pamataizdevumus (*long-term senior debt*) augstāka riska objektiem. Citi ieguldītāji pievienosies garantētajiem projektiem, palielinot projekta vērtību piecas reizes, tādējādi iegūstot iepriekš minēto ES finansējuma multiplikatoru 15. Multiplikators noteikts, pamatojoties uz ES programmu un EIB vēsturisko pieredzi.

Raksturīgie ilgtermiņa investīciju projekti ir: ilgtermiņa investīciju fondi, transporta infrastruktūra, enerģijas infrastruktūra, platjoslas sakaru infrastruktūra, enerģijas un resursu efektivitātes paaugstināšanas projekti, inovācijas, atjaunojamā enerģija, pētniecība, izglītība un apmācība, citi projekti.

Mazo un vidējo uzņēmumu un vidējas kapitalizācijas uzņēmumu grupā finansējuma veidošanās noritētu līdzīgi, un multiplikators būtu tāds pats kā ilgtermiņa investīciju grupā. Atšķirībā no ilgtermiņa finansējuma, MVU un vidējas kapitalizācijas uzņēmumu projektiem aizdevums tiks izsniegts **no Eiropas Investīciju fonda** (daļa no EIB grupa, nav tas pats kas Eiropas Stratēģisko investīciju fonds). Raksturīgie Eiropas Investīciju bankas kreditēšanas produkti šai grupai būtu: augsmes finansējums, nodrošinājumi, garantijas un attīstības kapitāls.

MVU grupā raksturīgākie produkti būtu: pamatlīdzekļu iegāde jaunu uzņēmumu uzsākšanai, vai mikro-aizdevumi, vidējas kapitalizācijas uzņēmumu grupā – aizdevumi pētniecības un attīstības projektiem un attīstības kapitāls prototipu izstrādei.

Paredzēts, ka Eiropas Stratēģisko investīciju fondu (EFSI) izveido Eiropas Komisija un Eiropas Investīciju banka (EIB) bankas grupas ietvaros kā īpašu trasta fondu. Tā izveidošanu pamatotu ES tiesību akts (visticamāk, regula noteiks vispārīgus principus un līgums – konkrētās saistības). Fonda darbību regulējošiem tiesību aktiem ir jāstājas spēkā līdz 2015. gada jūnijam.

Atšķirībā no esošajiem fondiem, EFSI būs īpašs riska profils, tas nodrošinās riska uzņemšanās spējas papildus avotus un būs paredzēts projektiem, kas sniedz lielāku sabiedrisko un ekonomisko vērtību, **papildinot projektus, kurus patlaban finansē EIB vai esošās ES programmas**.

EFSI pārvaldi veidos divu līmeņu sistēma²¹:

- uzraudzības komiteja – nosaka investīciju un riska politiku, izstrādā EFSI investīciju vadlīnijas;
- investīciju komiteja – to ieceļ uzraudzības komiteja saskaņā ar uzraudzības komitejas izstrādātajām vadlīnijām, tā neatkarīgi pieņem lēmumus par EFSI garantijas piešķiršanu projektam.

Gala lēmumu par EFSI atbalstu projektam pieņem EIB direktoru valde. Valdē ir pārstāvētas visas 28 Eiropas Savienības dalībvalstis, proporcionāli iemaksu apjomam EIB.

²¹ LR Finanšu ministrijas ziņojums „Investīciju plāns Eiropai” 2015. gada 27. martā Latvijas pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes sēdē.

1.2.3. Projektu atlases kritēriji un palīdzība projektu sagatavošanā

Projektu atlasei jau ir izveidota kritēriju sistēma²²:

- tehniska un ekonomiska dzīvotspēja,
- papildina esošās programmas,
- maksimāli mobilizē privāto kapitālu,
- atbilst ES kopējai politikai, tai skaitā ieguldījumu virzieniem:
 - a) infrastruktūras attīstībā,
 - b) pētniecībā, attīstībā, inovācijā,
 - c) izglītībā un apmācībā, veselības, informācijas un komunikācijas tehnoloģijā,
 - d) enerģētikas sektora attīstībā un modernizācijā, ieskaitot atjaunojamo energoresursu izmantošanā un energoefektivitātes kāpināšanā,
 - e) MVU atbalstam.

Dalībvalstu iesniegtie projektu pieteikumi tiks apvienoti projektu sarakstā. Vienotais saraksts tiek veidots, apkalpots un izmantots dažādos līmeņos un sadaļās:

- ES līmenis – vada ES un EIB – tā ir vienota publiska interneta mājas lapa, kas sniedz informāciju par ieguldījumu iespējām ES nozīmes projektos,
- nacionālais līmenis – savienots ar ES investīciju projektu sarakstu.

Komisijas paziņojumā runāts par ES līmeņa investīciju darba grupu, ko kopīgi uztur EIB, Eiropas Komisija un dalībvalstis. Investīciju darba grupas uzdevums būs izveidot projektu sarakstu, kas ir gatavi investīcijām. Tiek plānots izveidot **sertifikācijas sistēmu** dzīvotspējīgiem investīciju projektiem.

Vēlākos skaidrojumos darba grupa nav pieminēta, bet saraksts ir aprakstīts. Saraksts piedāvā aktuālu un strukturētu informāciju un ļauj ieguldītājiem izvērtēt investīciju iespējas, taču sarakstam nav saistības ar EIB finansētajiem projektiem vai projektiem, kuriem tiks piešķirta EFSI garantija²³.

Lai sagatavotu un atlasītu finansēšanai efektīvākos projektus piedāvāts izveidot investīciju konsultāciju centrus gan dalībvalstīs, gan ES līmenī EIB ietvaros. ES līmenī tas būs ES līmeņa projektu sagatavošanas un konsultāciju centrs. Tas, izmantojot EK un nacionālo attīstības institūciju un vadošo iestāžu pieredzi, sniegs pakalpojumus trīs klientu grupām – projektu virzītājiem, ieguldītājiem un publiskās pārvaldības iestādēm. Konsultāciju centrs jāizveido līdz 2015. gada jūlijam. Uz konsultāciju centra bāzes paredzēts attīstīt tehniskās palīdzības tīklu (iesaistot nacionālo attīstības institūciju ekspertīzi, EK dienestus utt).

Latvijas Finanšu ministrijas 2015. gada 27. marta ziņojumā Pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes sēdē minētas Investīciju platformas – speciālam mērķim veidots fonds (SPV) vairāku projektu vai projektu grupas finansēšanai. Ir paredzētas trīs veidu platformas:

- Reģionālās investīciju platformas - apvieno reģionālus investīciju projektus,
- Sektorālas investīciju platformas – apvieno projektus kādā noteiktā sektorā,
- Nacionālas investīciju platformas – apvieno noteiktus investīciju projektus attiecīgās dalībvalsts teritorijā.

²² LR Finanšu ministrijas ziņojums „Investīciju plāns Eiropai” 2015. gada 27. martā Latvijas pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes sēdē.

²³ LR Finanšu ministrijas ziņojums „Investīciju plāns Eiropai” 2015. gada 27. martā Latvijas pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes sēdē.

EIB var investēt šādā platformā vai sniegt EIB garantiju šādam fondam (SPV). Platformā var investēt struktūrfondu resursus, ja tā atbilst attiecīgo fondu resursu saņemšanas kritērijiem, kas noteiktu attiecīgo struktūrfondu regulējuma ietvaros.

Eiropas Investīciju plāns ir ES līmeņa projekts ar vāju nacionālo valstu iesaisti. Projekti tiks īstenoti nacionālajās valstīs, taču tiem būs ES vērtība.

Nacionālās attīstības institūcijas var iesaistīties Eiropas Investīciju plāna īstenošanā trīs virzienos:

- konsultēt un sniegt tehnisko palīdzību projektu sagatavošanā,
- veidot investīciju platformas,
- var finansēt individuālus projektus kopā ar EIB.

Latvija plāno noteikt Attīstības finanšu institūciju par kompetento institūciju sadarbībā ar EIB EFSI regulas ietvaros. Attīstības Finanšu institūcijai ir jāspēj iekļauties trīs iepriekšminēto līdzdalības darbību veikšanai.

1.2.4. Eiropas Investīciju plāna ieviešanas plāns²⁴

Pasākums	Plānotais ieviešanas laiks
Eiropas Padome un Eiropas Parlaments apstiprina Eiropas Investīciju plānu, nodibina Stratēģisko investīciju fondu un nolemj ātri pieņemt nepieciešamo likumdošanu	
Eiropas Komisija piedāvā normatīvo regulējumu	2015. gada janvāris
Parlaments un Padome apspriež normatīvo regulējumu, ņemot vērā, ka to jāievieš līdz 2015. gada jūnijam	2015. gada janvāris
Eiropas Investīciju banka sāk finansēšanu, izmantojot savus resursus	2015. gada janvāris
Dalībvalstis beidz Eiropas Strukturālo fondu programmēšanu, lai palielinātu ietekmi	2015. gada janvāris
Paātrina projektu identifikāciju ES līmenī, pamatojoties uz EK – EIB <i>Task force</i> ziņojumu	2015. gada janvāris
EIB un citi dalībnieki sāk vaidot investīciju konsultāciju centru – investīciju padomnieku „HUB”	2015. gada janvāris
ES padomē (ECOFIN) apstiprina EFSI regulas vispārējo pieeju	2015. gada 1. marts
Panākta politiskā vienošanās par EFSI regulu starp ES Padomi un Eiropas Parlamentu	2015. gada jūnijā
Jaunais Eiropas Stratēģisko investīciju plāns darbojas	Līdz 2015. gada vidum
Eiropas Strukturālie un investīciju fondi sāk darboties un rada sinerģiju	Līdz 2015. gada vidum
Projektu saraksts (<i>pipeline of projects</i>) ES līmenī ir izveidots	Līdz 2015. gada vidum

²⁴ Eiropas investīciju plāna vizualizācija http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/invest_in_europe_en.pdf, papildināts no LR Finanšu ministrijas ziņojums „Investīciju plāns Eiropai” 2015. gada 27. martā Latvijas pētniecības un inovācijas stratēģiskās padomes sēdē.

Jaunais investīciju padomdevēju centrs (<i>HUB</i>) ir izveidots un darbojas	Līdz 2015. gada vidum
Plāna ieviešanas izvērtēšana ES, nacionālā un reģionālā līmenī ir uzsākta, izvērtēšanā iesaistītas visas iesaistītās puses	Līdz 2015. gada vidum
Interneta vietne ir izveidota un dod iespēju sekot Eiropas Investīciju plāna ieviešanai	Līdz 2015. gada vidum
Tiek uzrādīti un apspriesti rezultāti, tai skaitā valsts vadītāju līmenī	Līdz 2016. gada vidum, iekļaujas Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadā (<i>European Semester</i>)
Tiek pārdomātas turpmākās darbības	Līdz 2016. gada vidum

Avots: An Investment plan for Europe. Eiropas investīciju plāna vizualizācija http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/invest_in_europe_en.pdf

Latvijas premjerministre Laimdota Straujuma apgalvo, ka plāna izpilde pagaidām norit bez kavēšanās un Latvijas prezidentūras laikā paredzētie darbi tiks izpildīti²⁵.

²⁵ Latvijas Premjerministres Laimdotas Straujumas uzruna, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas darba ņēmēju grupas (*European Economic and Social Committee Workers Group*) ārkārtas sanāksme, Rīgā, 2015. gada 1. aprīlī.

2. Eiropas Investīciju plāna ietekmes izvērtējums

Ekspertīzes uzdevums ir izpētīt un izvērtēt Eiropas Investīciju plānu šādos aspektos:

- ietekmi uz ekonomiski mazāk attīstītajām valstīm Eiropā;
- Latvijas iespējas konkurēt Investīciju plāna ietvaros;
- sociāli atbildīga uzņēmējdarbība;
- Eiropas konkurētspējas palielināšanās Investīciju plāna ietvaros.

Ekspertīzes laikā neizdevās atrast detalizētu Eiropas Investīciju plāna ietekmes novērtējumu. Izskatās, ka plāna ieviešana tiek virzīta bez dziļākas ietekmes analīzes, vai arī tā ir veikta, bet netiek atklāta plašākai sabiedrībai.

Šajā ekspertīzē ir apkopoti literatūrā atrastie vispārīgie novērtējumi un no pieejamās oficiālās informācijas citu analītiķu novērojumiem atvasināti autores vērtējumi pasūtītāja uzdotajos aspektos.

2.1. Vispārīgi vērtējumi

2.1.1. Starptautiskās darba organizācijas vērtējums

2015. gada sākumā Starptautiskās darba organizācijas (*International Labour Organisation, ILO*) pētniecības departaments publicēja Junkera investīciju plāna izvērtējuma ziņojumu^{26, 27}. Kā tika atklāts Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas darba ņēmēju grupas sanāksmē Rīgā²⁸, ILO vērtējums ir Eiropas Investīciju plāna galvenais teorētiskais pamats.

Pētījuma mērķis bija, pirmkārt, parādīt esošās ekonomiskās un darba tirgus situācijas smagumu, un investīciju trūkuma nozīmi tādas situācijas izveidošanā (sadaļa A), un nodarbinātības efektu, ko dod dažādi finansēšanas modeļi (sekcija B). Izmantotajos scenārijos iekļauts SVF ieteikums samazināt augsmes prognozi ES līdz 1,4% 2014. gadā (augsmes prognozes tiek samazinātas kopš 2011. gada),

Sekcijā C pētīts, kādos apstākļos Eiropas Investīciju plāns var sekmēt jaunu darba vietu radīšanu. Ziņojumā prognozēts, ka 315 miljardu EUR investīciju plāns kopumā līdz 2018. gadam Eiropas Savienībai (ES) varētu nest 2,1 miljonu jaunu darba vietu, ja tā īstenošana būtu rūpīgi pārdomāta.

ILO pieturas apgalvojumam, ka Eiropas Investīciju plāns ir paredzēts ekonomiskās attīstības un **nodarbinātības** veicināšanai. Atbilstoši tam, ziņojumā plāns novērtēts galvenokārt nodarbinātības veicināšanas aspektā.

ILO vērtējumā plāna galvenās vērtības ir:

- paredzēts stimulēt investīcijas, un tas uzskatāms par pareizu soli investīciju veicināšanai (kopš finanšu krīzes investīciju darbība nav pietiekoša un sekmē bezdarbu un nepietiekošu nodarbinātību),
- investīciju plāns izsludināts laikā, kad attīstības prognozes pasliktinās.

²⁶ An employment oriented investment strategy for Europe. Studies on growth with equity. ILO, 2015. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_338674.pdf

²⁷ Filips Lastovskis. Junkera plāns varētu nest līdz 2,1 miljoniem darba vietu; Latvijas ieguvumu neprognozē <http://www.delfi.lv/bizness/pasaule/junkera-plans-varētu-nest-lidz-2-1-miljonam-darba-vietu-latvijas-ieguvumu-neprognoze.d?id=45517634#ixzz3USezTPiX>.

²⁸ Stīvena Tobina (Steven Tobin) ILO Pētniecības departamenta vecākā ekonomista ziņojums Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas darba ņēmēju grupas (*European Economic and Social Committee Workers Group*) ārkārtas sanāksmē, Rīgā, 2015. gada 1. aprīlī.

ILO uzskatīja, ka lai Junkera plāns būtu veiksmīgs, **investīcijas jāveic privātajā sektorā**, sevišķi mazā un vidējā lieluma uzņēmumos, kas rada visvairāk darba vietas. Vērtējot sabiedriskā sektora projektus, jāskatās, lai tie neizspiestu no plāna privātā sektora projektus.

Te jāpiezīmē, ka projektu pieteikumā no Latvijas ir galvenokārt sabiedriskā sektora projekti.

Investīcijām (projektiem) **jābūt mērķētiem uz jaunu darba vietu radīšanu**, tas ir, investīcijas jāizvieto valstīs, kur ir bezdarbs. Tomēr publicētajā Eiropas Investīciju plāna ideoloģijā nav paredzēta diferencēta pieeja valstīm, atkarībā no investīciju vajadzības – tiek vērtēta tikai projekta kvalitāte. Latvijas pieteikumā jaunu darba vietu radīšanas mērķis nav akcentēts.

Nodarbinātības efektu palielinātu **investīcijas apmācībā un iemaņu attīstībā**. Ne Eiropas investīciju plāna pamatdokumentos, ne arī Latvijas pieteikumā apmācības darbības nav akcentētas.

ILO uzskata, ka ja šie nosacījumi tiek ignorēti, plāna devums būs mazāks - ap 400 000 jaunu darba vietu. Ziņojuma sagatavošanas brīdī ES bija 23 miljoni bezdarbnieku (*Eurostat* dati). ILO neprognozēja, cik darba vietas Junkera plāns varētu nest atsevišķām dalībvalstīm.

Kopumā ILO atzīst Investīciju plāna nepieciešamību un potenciāli pozitīvo ietekmi. Ziņojuma kopsavilkumā uzsvērts, ka investīciju plāna ieviešanā nodarbinātības efekts ir jākontrolē.

2.1.2. Eiropas Arodbiedrību Konfederācijas vērtējums

Eiropas Arodbiedrību Konfederācijas (*European Trade Union Confederation, ETUC*) vadība un speciālisti vairākkārt kritizējuši Eiropas politiku („troikas” politiku) pasaules finanšu krīzes seku ierobežošanai, kas pamatojas galvenokārt stingras taupības pasākumu īstenošanā, nerēķinoties ar radītajām sociālajām sekām. Kā pierādījumu šādas politikas kļūdām ETUC vadība publiski min streikus un protestus, kas pēdējā laikā uzvirto arvien biežāk.

2015. gada 15. janvārī *Neues Deutschland* publicēja ievadrakstu²⁹, ko bija sagatavojusi ETUC ģenerālsēkretāre Bernadeta Segola (*Bernadette Segol*), kurā komentēta arī Eiropas Investīciju plāna nozīme. Rakstā atkārtoti pausts uzskats, ka, īstenojot taupības politiku, krīzes smagums tiek uzvelts strādājošiem. Šāda pieeja ir radījusi nepieņemami lielu bezdarbu, lielāku nevienlīdzību un mazāku sociālo taisnīgumu. Bernadeta Segola uzsver – „Komisijas plānos 2015. gadam es neredzu neko, kas padarītu Eiropas sabiedrību vienlīdzīgāku ienākuma un labklājības ziņā”. Šīs domas konferencē „3. Eiropas uzņēmumu apsekojums „Darba organizācija. Uzņēmumam un tā darbiniekiem piemērotu modeļu meklējumos”, kas notika Rīgā 2015. gada 30. martā, atkārtoja Eiropas Arodbiedrību konfederācijas ģenerālsēkretāra vietnieks Patriks Itšerts (*Patrik Itschert*). Bernadeta Segola rakstā atzīmē, ka sociālā taisnīguma mazināšanos nav nolieguši arī taupības politikas ideologi – Eiropas Komisijas prezidents Žans Klods Junkers, Romas pāvests un pat SVF vadītāja Kristīne Lagarde.

Streiku kustība pastiprinās – vispārējs streiks Itālijā, Beļģijā un Grieķijā, protesti Spānijā. Notiek lielas izmaiņas politiskajā sistēmā – Grieķijas vēlēšanās ir uzvarējusi radikālā kreiso partija *Syriza*. Līdzīgi var notikt Spānijā (vēlēšanas 2015. gada beigās). Francijā Nacionālā fronte gūst arvien lielāku atbalstu. Pēc ETUC domām, sociālie nemieri pieņemas spēkā visās Eiropas Savienības valstīs, un pieaug agresivitāte (*Charlie Hebdo*, uzbrukums Ebreju veikalam, var pievienot Kopenhāgenā notikušo uzbrukumu latviešu izcelsmes karikatūristam Lāšam Vilkam). Segola saka, ka attīstītajā pasaulē mūsdienās ir ne tikai jācīnās pret teroristiem, bet arī par mierīgu līdzaspastāvēšanu.

ETUC ir analizējusi Eiropas Investīciju plāna ietekmi uz šo notikumu fona. Arodbiedrības atzīst Investīciju plāna nepieciešamību un potenciāli pozitīvo ietekmi (vēlētos, lai Stratēģisko investīciju fonds būtu lielāks), bet kritizē tā saistību ar taupības ideoloģiju. ETUC ģenerālsēkretārs *Neues*

²⁹ The political cost of the crisis. Editorial published in the *Neues Deutschland* by ETUC General secretary: <http://www.neues-deutschland.de/artikel/958450.2015-endlich-mehr-fairness-in-europa.html>

Deutschland ievadrakstā nosauc trīs galvenos ES politikas virzienus, kas pēc arodbiedrību domām nesaskan ar Eiropas Investīciju plāna virzību uz izaugsmi un nodarbinātību:

- „strukturālās reformas”, saprastas kā nodarbinātības liberalizācija un „nedroša (*precarious*)” nodarbinātība;
- „fiskālā konsolidācija”, saprasta kā valsts budžeta izdevumu samazinājumu un darba vietu samazinājumu;
- „labāks regulējums”, saprasts kā darbinieku, patērētāju un vides aizsardzības atcelšana un korporatīvās peļņas palielināšana uz sabiedrības rēķina.

ETUC vadītāji pārmet, ka Eiropas Savienības vadības darbi atšķiras no vārdiem, un apšaubā „uz augsmi vērstā fiskālā konsolidācija” iespējamību, jo valsts izdevumu samazinājums nevar sekmēt augsmi. Tomēr eksperti un novērotāji norāda, ka pašreizējā Eiropas Komisija (Junkera komisija) pievērš sociālajai attīstībai lielāku uzmanību nekā iepriekšējās.

ETUC jaunākajā izdevumā pausta pārliecība, ka patiesos Eiropas Komisijas nodomus Sociālās Eiropas idejas īstenošanā, kas bieži tiek piesaukta Eiropas Komisijas pārstāvju publiskajos izteikumos, parādīs tās attieksme Grieķijas jautājumā.

2015. gada 20. martā ETUC kopā ar Eiropas arodbiedrību federācijām organizēja konferenci, kurā uzklaušīja ekonomistus, kas piedāvāja taupības politikas alternatīvas (Džeims Galbraits (*James Galbraith*) no Teksasas Ostinas Universitātes, Reimonds Tores (*Raymond Torres*) no ILO, Heiners Flasbeks (*Heiner Flassbeck*) bijušais Vācijas valsts sekretārs un Bendžamins Koriats (*Benjamin Coriat*) Parīzes Universitāte).

Martins Miantis (*Martin Myant*) jaunākajā *ETUI Policy Brief* analizē Eiropas Investīciju plānu. Arī šajā publikācijā norādīts, ka plāna vērtību samazinās tas, ka to paredzēts ieviest kopā ar taupības pasākumiem, kas paši par sevi nesekmē augsmi.

Atklājoties vairāk informācijai, izskanējušas arī citas atziņas par Eiropas Investīciju plānu. *ETUI Newsletter* marta izdevumā atzīts, ka plāna finansējums ir nepietiekošs, tā vadības mehānisms sekmēs investīciju piešķirumu valstīm, kurās investīciju vajadzība nav kritiska, un plānu īsteno kopā ar taupības politiku, kura pati par sevi ir vājas attīstības iemesls.³⁰

2.1.3. Latvijas ekspertu viedoklis

Nonākot līdz Eiropas Investīciju plāna ieviešanas ietekmes novērtējumam, Latvijas eksperti atzīst tā dīvaino raksturu. 2015. gada janvārī, jautāts par iespējamo jaunu darba vietu radīšanas skaitu Latvijā, ekonomists Pēteris Strautiņš teica: "Nav šaubu, ka plānam pateicoties, tiks īstenoti kaut kādi projekti, radītas darbavietas un uzlabota infrastruktūra. Nevienš gan pēc tam precīzi nevarēs pateikt, tieši kuri no Junkera finansētajiem projektiem citādi nebūtu īstenoti — kur vienkārši aizvietots cits finansējums".³¹

ES investīciju plāns skaidri un nepārprotami definē galveno mērķi: mobilizēt un panākt, lai brīvie uzkrātie finanšu līdzekļi un līdzekļi, kas rodas no tā, ka mūsdienās, atšķirībā no iepriekšējiem periodiem, ir augsts finanšu likviditātes līmenis, nonāktu tautsaimniecībā, kur, neskatoties uz nepārprotamo investīciju vajadzību, investīciju pieplūdums, salīdzinot ar 2007. gadu, ir samazinājies vidēji par 15%, bet dažās valstīs par vairāk (Itālijā 25%, Portugālē 36%, Spānijā 38%, Īrija 39%, Grieķija 64%).³² Visās ES dalībvalstīs investīcijas tautsaimniecībā neseidz atjaunoties.

³⁰ ETUI Newsletted March Nr. 12 . 2015.

³¹ Filips Lastovskis. Junkera plāns varētu nest līdz 2,1 miljonom darba vietu; Latvijas ieguvumu neprognozē <http://www.delfi.lv/business/pasaule/junkera-plans-varetu-dest-lidz-21-miljonam-darba-vietu-latvijas-ieguvumu-neprognoze.d?id=45517634#ixzz3USezTPiX>

³² 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /*

Plāns piedāvā ekonomiskos stimulus procesam, kas ir nepieciešams izaugsmei un nodarbinātībai, bet pats no sevis nenotiek. Kā formulēts plānā – „Uzdevums ir produktīvi izmantot ietaupījumus un finanšu likviditāti, lai atbalstītu ilgtspējīgas darbvietas un izaugsmi Eiropā.” Mērķa sasniegšanai paredzēts darboties plašākā jomā, nevis tikai finanšu resursu mobilizācija, bet arī to efektīva izmantošana ir plāna sekmīgas īstenošanas nosacījums.

2.1.3.1. Plāna mērķi un uzdevumi

Plāna politikas mērķi, ja tie būtu izpildīti, patiešām sekmētu tautsaimniecības izaugsmi un nodarbinātību.

Gan mērķa formulējums, gan uzdevumi un rīcības virzieni nav nekas jauns, taču jāatceras, ka Eiropas investīciju plāna **galvenā ideja ir nodrošināt lielāku riska uzņemšanās spēju, izmantojot publiskos līdzekļus kā garantiju, tādējādi palielinot investīcijām pieejamos līdzekļus** (nevis finansēt projektus).

Ja pieņem, ka ILO pētījuma secinājumi ir pareizi, un ir zināms, ka Eiropas investīciju plāna koncepcijā ILO ieteikumi ir tikai daļēji ņemti vērā (liels uzsvars infrastruktūras finansēšanai, kas nesola ātru atmaksāšanos, aizdevumu finansējuma nepiemērotība MVU finansēšanai, ierobežota valsts līdzekļu pieejamība projektu pabalstam no nacionāliem avotiem), var sagaidīt, ka nodarbinātības mērķi būs iespējams izpildīt tikai daļēji.

2.1.3.2. Plāna ieviešanas nosacījumi

Plāna lielākais trūkums ir tā deklaratīvā daba. Jēdzieni tiek lietoti viegli un pavirši, bez dziļākiem pierādījumiem un analīzes. Plāna vajadzība ir pareizi definēta, taču nav uzrādīta analīze, kā radusies šāda vajadzība, un kā plāns risinās problēmas, kas (izņemot bieži piesaukto nenoteiktību) ir nepietiekošu investīciju un sliktas resursu izmantošanas pamatā līdz šim. Līdz ar to plāns iegūst deklaratīvu raksturu. Necenšoties novērst apstākļus, kas uztur vāju investīciju darbību, plāna mērķus nebūs iespējams sasniegt.

Komisijas komunikācijā norādīts, ka multiplikators 15 ir noteikts, pamatojoties uz vēsturisko pieredzi, turklāt norādīts, ka vairākās ES programmās tas ir pat augstāks – 1:18 EIB kapitāla pieaugumam, 1:20 COSME projektam.

Plāns pamatojas uz jau esošām nostādnēm labvēlīgas uzņēmējdarbības vides veidošanā.

Eiropas investīciju plāna pamatfinansējumam (21 miljardi EUR) jauni sabiedrisko finanšu avoti netiek meklēti, bet ir paredzēts piesaistīt privātos finanšu līdzekļus un dalībvalstu brīvprātīgas iemaksas. 50% no Komisijas piešķirtā finansējuma (8 miljardi EUR) tiek nodalīti projektam *Connecting Europe facility* (3.3 miljardi EUR), Apvārsnis 2020 (2.7 miljardi EUR) un ES budžeta (2 miljardi EUR).

Paredzēts, ka pēc trīs gadiem investīcijām pieejamo finanšu apjoms palielināsies, jo fondā iemaksas veiks arī dalībvalstis, uzlabosies investīciju vide un Eiropas Strukturālo un investīciju fonda izmantošana. Divi pēdējie uzlabojumi varētu palielināt investīciju resursus par vismaz 20 miljardiem EUR, bet kopā ar dalībvalstu iemaksām, investīciju finansējums pēc trīs gadiem varētu dubultoties.

Paredzēts, ka Eiropas Komisija atļaus pielāgēt, izvērtējot valsts finanses Stabilitātes un izaugsmes pakta ietvaros tām valstīm, kas būs investējušas Stratēģisko investīciju fondā.

Jauna finanšu instrumenta – Eiropas Stratēģisko investīciju fonda izveidošanas nepieciešamība ir saprotama – tas, atšķirībā no esošajām ES finanšu vadības institūcijām, paredz brīvprātīgas dalībvalstu iemaksas.

Plāna izdošanās ir atkarīga no tā, vai izdosies piesaistīt līdzekļus.

Šīs ekspertīzes autore atzīmē vairākus pārdomu vērtus apstākļus.

Plāna galvenā priekšrocība, salīdzinot ar esošajiem finanšu palīdzības instrumentiem ir tas, ka tiek izsniegti nevis granti, bet aizdevumi, kas jāatdod. Pēc plāna autoru domām, tas mobilizēs pieteikt projektus, kas nodrošinās labu atdevi, lai būtu iespēja samaksāt kredītus. Iedomāto atbalstāmo projektu saraksts iekļauj galvenokārt nepelnošus projektus (sabiedriskā infrastruktūra, inovācija, veselības aizsardzība). Šādiem projektiem ir liela sociāla un ekonomiska nozīme, kas izpaužas netiešajā efektā, bet tie nerada līdzekļus kredītu atmaksai.

Plāns ir paredzēts kā esošā tiešā finansējuma aizvietošums ar ES līmeņa finanšu garantiju (jo daļa garantiju līdzekļi tiek atņemti esošajam finansējumam) un papildinājums ar no jauna izsniegtiem kredītiem. Pat ja plānoto multiplikatīvo efektu izdotos sasniegt, aizvietošana nozīmē neatmaksājamu grantu piešķirumu samazinājumu, turklāt, attīstībai svarīgos virzienos: starpsavienojumu izveidošanā (*Connecting Europe Facility* – mīnuss 3,3 miljardi EUR), pētniecībā (*Apvārsnis 2020* – mīnuss 2,7 miljardi EUR) un budžeta rezervē – mīnuss 2 miljardi EUR)

Plāna autori par principiālu atšķirību nosauc stingrību projektu izvērtēšanā, taču tā ir deklarēta arī kā struktūrfondu izmantošanas efektivitātes nosacījums.

Par principiālu atšķirību plāna autori nosauc sinerģiju ar ES Struktūrfondu un investīciju fondu, taču tā nekad nav bijusi liegta arī iepriekšējās ES finansēšanas programmās.

Kopumā var secināt, ka katra jauna ar investīciju palielināšanu saistīta iniciatīva ir apsveicama un vēlama, taču Eiropas Investīciju plāns izceļas ar to, ka tas ir **slikti sagatavots, deklaratīvs un ekonomiski vāji pamatots piedāvājums vēlmju līmenī.**

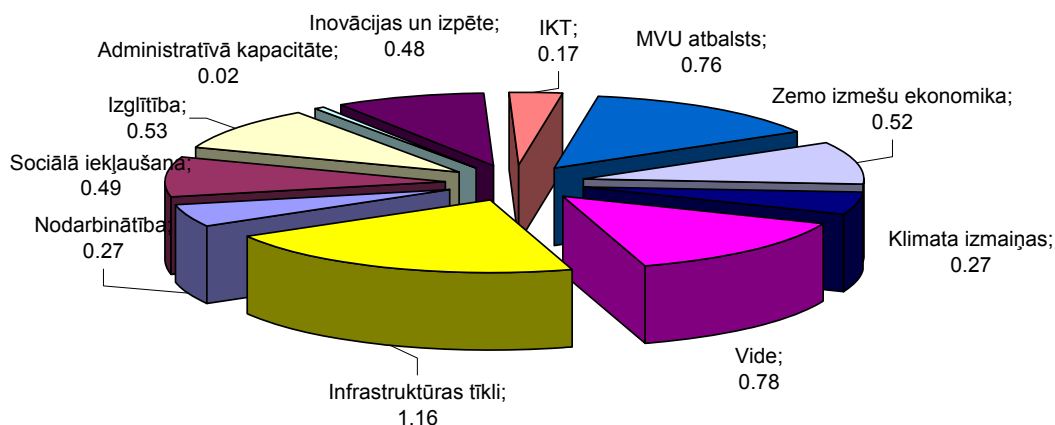
Nevar nepamanīt, ka Eiropas Investīciju plāns **sekmē Eiropas Savienības valstu ekonomisko integrāciju un vadīšanas centralizāciju** (vienots projektu saraksts, lēmumu par finansēšanu pieņem ES līmenī, kredīta saistības ES līmenī) – tas, iespējams, ir Junkera plāna galvenais mērķis.

Nacionālās finanšu un attīstības institūcijas var piedalīties investīciju projektu finansēšanā (investīciju politikas īstenošanā) nevis patstāvīgi, bet caur ES līmeni - finansēt individuālus projektus kopā ar EIB.

2.1.3.3. Eiropas Investīciju plāna finanšu ietekme

Eiropas Investīciju plāna mājaslapā ir parādījušās valstu sadaļas³³. Latvijas sadaļā uzrādīts ES struktūrfondu finansējums un tā sadalījums 2014 - 2020. gadam, kas ļauj novērtēt Eiropas Investīciju plāna finansiālo ietekmi.

³³ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/country_profiles/latvia-country-file_en.pdf

Attēls. ES struktūrfondu finansējuma sadalījums 2014 - 2020. gadam, miljardi EUR.

Avots: Partnership Agreement: http://ec.europa.eu/contracts_grants/agreements/index_lv.htm, publicēts no "Investment in Latvia", http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/country_profiles/latvia-country-file_en.pdf

No publicētā attēla var secināt, ka ES struktūrfondu finansējums Latvijai (kopumā no ERAF, ESF un KF) septiņu gadu periodam ir 5,45 miljardi EUR (0,78 miljardi EUR gadā, 3,2% no IKP), Latvijas līdzfinansējums būs apmēram 0,136 miljardi EUR gadā.

Ja Latvija iegūst finansējumu no Eiropas Investīciju plāna paredzētajā apjomā (10 miljardus EUR 3 gadu periodam), papildus gada finansējums investīcijām būtu vairāk kā 3 miljardi EUR.

Iekšzemes kopprodukts (IKP) faktiskajās cenās 2014. gadā bija 24,06 miljardi EUR. Tātad no Eiropas Investīciju plāna iegūtais finansējums Latvijai līdzinātos 12,5 % no IKP – ievērojami vairāk kā ES struktūrfondu finansējums.

Salīdzinoši - bruto pamatkapitāla veidošana faktiskajās cenās (raksturo kopējos ieguldījumus) 2004. gadā bija 5,54 miljardi EUR (23,03% no IKP).

Kopējais nefinanšu investīciju apjoms 2013. gadā bija 4,587 miljardi EUR³⁴.

Šie salīdzinājumi liecina, ka Eiropas Investīciju plāna finanšu ietekme ir nozīmīga, taču tā iegūšana nav viegla un bezierunu. Plāna īstenošanu ietekmēs vairāki risku paaugstinoši apstākļi:

- Eiropas Investīciju plāna pamatā ir papildus līdzekļu piesaistīšana, tātad valsts finanšu sistēmā vai ārējos finanšu tirgos ir jābūt pieejamiem brīviem līdzekļiem,
- pieteiktie projekti sacenšas pēc finansējuma ES līmenī (nevis nacionālā, kā pēc ES struktūrfondu finansējuma);
- brīvo finanšu līdzekļu turētājiem ir jāgrib sadarboties ar tiem, kuriem finansējums ir nepieciešams (tiek vērtēts ne tikai projektu, bet arī valsts drošums un uzticamība),

³⁴ CSP dati, skatīti 2015.. gada 15 aprīlī.

- līdzekļu piesaistīšanu paredzēts sekmēt ar ES līmeņa garantijām, tātad ir jābūt pietiekoši lielam garantiju fondam;
- iegūtie līdzekļi ir aizdevums, tāpēc ir jābūt iespējai samaksāt iegūtos kredītus – nekomerčiālos projektos tam var būt nepieciešami valsts līdzekļi.

Eiropas Investīciju plāna finansējums tikai nosacīti ir „papildus finansējums”, jo plāna ideja balstīta ne tikai brīvo finanšu piesaistīšanā (nav nosaukts, cik liels varētu būt brīvo līdzekļu apjoms), bet arī esošo līdzekļu „labākā izmantošanā”, dažādu finansējumu sinerģijā un ES budžeta sadalījuma pārstrukturizācijā.

2.2. Izvērtējums pasūtītāja norādītajos aspektos

2.2.1. Ietekme uz ekonomiski mazāk attīstītajām valstīm Eiropā

2014. gada 9. decembrī, Briselē, Eiropas Savienības (ES) Ekonomisko un finanšu jautājumu padomes (ECOFIN) sanāksmē politiskās diskusijas laikā par Eiropas Investīciju plānu. Latvijas finanšu ministrs Jānis Reirs norādīja, ka investīciju plānam ir jāatbilst visu dalībvalstu, tai skaitā mazo valstu, vajadzībām un projektu atlase nedrīkst izslēgt mazo valstu projektus. Visām dalībvalstīm ir jābūt pārstāvētām Eiropas Stratēģisko investīciju fonda valdē, neatkarīgi no brīvprātīgajām konkrētās valsts iemaksām tajā, tāpat kā ES budžetu finansē visas dalībvalstis un visas valstis ir Eiropas Investīciju bankas akcionāri.

Saskaņā ar sākotnējo ieceri, kas formulēta Komisijas paziņojumā³⁵, investīciju līdzekļiem jānonāk reālajā ekonomikā, un tāpēc „plāna otrā sadaļa ietver mērķtiecīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka papildu investīciju līdzekļi atbilst reālās ekonomikas vajadzībām. Tas nozīmē novirzīt papildu publisko un privāto finansējumu dzīvotspējīgiem projektiem ar patiesu pievienoto vērtību Eiropas sociālā tirgus ekonomikā”.

Taču plāna aprakstā nav atrodamas ziņas par labvēlību vājāk attīstītām valstīm. Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai Bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu un reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai teikts, ka „Dalībvalstīm, kam ir fiskālās manevrēšanas iespējas, būtu jāiegulda vairāk. **Dalībvalstīm** (nevis dalībvalstīs, ko varētu saprast kā ārējas palīdzības piešķiršanu), kam ir ierobežotas fiskālās iespējas, būtu jānosaka par prioritāriem ar ieguldījumiem un izaugsmi saistīti izdevumi savā budžetā, labāk jāizmanto to rīcībā esošie ES līdzekļi un jārada vide, kas veicina privāto dalībnieku investīcijas.”³⁶

Dokuments vienīgi ietver solījumu, ka „Fonds būs elastīgs, jo dažādiem reģioniem ir atšķirīgas vajadzības, lai uzsāktu investīcijas”.³⁷

Plāna autori cer izveidot pilnīgi jaunu pieeju investīciju projektu apzināšanai un sagatavošanai visā Eiropā, izveidojot vienotu sarakstu, taču vēlākajos aprakstos ideja par vienotu sarakstu vairs netiek saistīta ar Eiropas Investīciju plānu.

³⁵ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, 4 lpp.

³⁶ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, 1. lpp.

³⁷ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, 3 lpp.

2.2.2. Latvijas iespējas konkurēt Investīciju plāna ietvaros

Latvijas iespējas konkurēt Eiropas investīciju plāna ietvaros noteiks Eiropas Investīciju bankas attiecīgo institūciju pieeja, izvēloties projektus finansēšanai.

Komisijas paziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai Bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu un reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai teikts, ka plāna īstenošanas rezultātā „papildus iegūtās investīcijas būtu jākoncentrē uz infrastruktūras jomām, jo īpaši platjoslas un enerģētikas tīkliem un rūpniecības centru transporta infrastruktūru, izglītību, pētniecību un inovācijām, kā arī atjaunojamajiem energoresursiem un energoefektivitāti. Ievērojama summa būtu jānovirza projektiem, kuri var palīdzēt jaunajai paaudzei atgūt iespēju strādāt.”³⁸

Taču plāna aprakstā ir arī norāde uz to, ka projektiem jābūt pelnošiem. Plāna otrā sadaļa ietver „mērķtiecīgu pasākumu veikšanu, lai nodrošinātu, ka iegūtie papildu investīciju līdzekļi atbilst reālās ekonomikas vajadzībām. Tas nozīmē novirzīt papildu publisko un privāto finansējumu dzīvotspējīgiem projektiem ar patiesu pievienoto vērtību Eiropas sociālā tirgus ekonomikai”.³⁹

Domājams, ka projektu izvērtēšanā tiks ņemtas vērā valstu vajadzības un jau iesāktie Eiropas nozīmes projekti.

Eiropas Investīciju plāna mājaslapā publicētajā Latvijas sadaļā „Investment in Latvia”⁴⁰ dota šāda informācija par investīcijām Latvijā:

- parādīta IKP dinamika un prognoze līdz 2016. gadam (mērens pāris procentu pieaugums uz iekšzemes patēriņa bāzes),
- vispārīgos vārdos aprakstīta investīciju situācija Latvijā (2013. gadā investīcijas (izņemot inventāru) veidoja 23,3% no IKP (2007. gadā vairāk kā 35%), vairāk kā vidēji ES (19,3%), paredzēts neliels investīciju apjoma palielinājums (par 0,4%) 2014. gadā, bet lielākais pieaugums tiek gaidīts 2015. – 2016. gadā),
- norādītas galvenās problēmas – nepietiekošas valsts investīcijas, trūkst valsts līdzfinansējuma,
- norādītas galvenās investīciju jomas – enerģētika, transporta infrastruktūra (ieskaitot *Rail Baltic* projektu), enerģijas efektivitātes kāpināšana,
- Eiropas Komisijas ieteikumi (*Country Specific Recommendations for Latvia*, CSR) Eiropas Semestra ietvaros investīciju jomā:
 - a) saglabāt drošu finanšu situāciju un stiprināt budžeta stratēģiju,
 - b) reformēt sociālās palīdzības sistēmu,
 - c) uzsākt augstākās izglītības reformu ieviešanu,
 - d) paātrināt gāzes un elektrības starpsavienojumu attīstību uz kaimiņvalstīm – ES dalībvalstīm lai dažādotu enerģijas avotus un sekmētu konkurenci, uzlabojot Baltijas enerģijas tirgus integrāciju,

³⁸ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, 4 lpp.

³⁹ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, 4 lpp.

⁴⁰ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/country_profiles/latvia-country-file_en.pdf

- e) uzsākt integrētākas un aptverošākas pētniecības sistēmas izveidošanu, koncentrējot finansējumu starptautiski konkurētspējīgām pētniecības vienībām;
- f) pabeigt juridiskās un valsts administrācijas sistēmu reformas;
- nosaukti iesāktie infrastruktūras projekti:

a) enerģētika – sinhronais starpsavienojums ar Kontinentālās Eiropas tīkliem (Latvija, Lietuva, Igaunija) un Igaunija-Latvija – trešais elektrības starpsavienojums un iekšējais tīklu stiprinājums (Nordbalt 2 un Kurzemes loka trešā pakāpe).

b) transporta starpsavienojumi – kravu koridors Ziemeļjūra – Baltika (Vācija, Nīderlande, Beļģija, Polija, Lietuva, Latvija, Igaunija), un Eiropas savienojuma projekta (*Connecting Europe Facility*) sadaļa Ziemeļjūra - Baltika pamattīkla koridors (Igaunija, Latvija, Lietuva Polija, Vācija, Nīderlande, Beļģija).

Latvijas valdība skatīja sagatavoto Latvijas nacionālo pozīciju "Par Eiropas Komisijas, Eiropas Investīciju bankas un Eiropas Savienības dalībvalstu īpašu uzdevumu darba grupu ar mērķi attīstīt investīciju projektus Eiropas Savienībā" valdības sēdes slēgtajā daļā.⁴¹

Priekšlikumu sagatavošanas brīdī bija zināms, ka priekšlikumus iesniedz finansējumam no Eiropas Investīciju bankas ar zemiem kredītprocentiem. Lai izveidotu Latvijas projektu sarakstu, bija nepieciešams vien iesniegt projekta nosaukumu, tā īsu aprakstu un aptuveno summu. Detalizētus kritērijus Finanšu ministrija vēl tikai solīja publicēt. Premjerministre Straujuma norādīja, ka priekšroka tiks dota lielajiem un pārrobežu projektiem.

Atbilstoši norādītajam iespējamam finansējuma apjomam, Latvija pieteica Eiropas investīciju plānam 58 projektus par vairāk nekā 10 miljardiem EUR,⁴² tostarp piecu jaunu cietumu būvniecību, studentu pilsētiņu Rīgas Stradiņa universitātei un vairākus vērienīgus transporta projektus, kam līdz tam nebija izdevies piesaistīt finansējumu.

Starp iesniegtajiem projektiem ir dažādi pētniecības projekti, arī kopēji Baltijas pētniecības projekti, piemēram, biofarmācijas klastera "BioPharmAlliance" projekts, kam nepieciešamās investīcijas aplēstas 97,3 miljonu eiro apmērā.⁴³

2.2.2.1. Energoefektivitātes paaugstināšana⁴⁴

Finansiāli ievērojamākais Latvijas pieteiktais projekts ir energoefektivitātes paaugstināšanai gala patērētājiem - kopumā nepieciešams 2,1 miljards eiro.

2007.-2013. gada plānošanas periodā ar Eiropas Savienības fondu atbalstu atjaunoti tikai 2,3% Latvijas daudzdzīvokļu dzīvojamo māju. Ar atbilstošu finansējumu šo apjomu iespējams palielināt līdz pat 36,6 tūkstošiem ēku.

Energoefektivitātes paaugstināšanai paredzētajā māju siltināšanā ir iesaistīti būvnieki un siltumizolācijas materiālu ražotāji. Tādejādi māju siltināšanas darbi varētu rosināt ekonomisko darbību būvniecības, būvmateriālu ražošanas un tirdzniecības jomās.

Līdz šim dzīvojamo māju siltināšanas darbus kavējusi nepietiekoša iedzīvotāju spēja un vēlme līdzfinansēt māju siltināšanu, neskatoties uz to, ka ES struktūrfondu finansējums ir daļēju neatmaksājams grants projekta īstenošanai. Atšķirībā no tā, Eiropas Investīciju plāna finansējums ir

⁴¹ http://www.delfi.lv/business/biznesa_vidē/uznemejiem-bus-iespejams-pieteikt-projektus-eiropas-investiciju-bankas-300-miljardu-eiro-aizdevumu-programma.d?id=45241654#ixzz3V0rTjXZw

⁴² <http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/pieci-jauni-cietumi-ciklotrona-centrs-studentu-pilsetina-kam-latvija-prasanaudu-junkera-plana.d?id=45425752#ixzz3V0mz9iD2>

⁴³ Filips Lastovskis. Junkera plāns varētu nest līdz 2,1 miljonom darba vietu; Latvijas ieguvumu neprognozē <http://www.delfi.lv/business/pasaule/junkera-plans-varētu-nest-līdz-2-1-miljonam-darba-vietu-latvijas-ieguvumu-neprognoze.d?id=45517634#ixzz3USezTPiX>

⁴⁴ <http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/pieci-jauni-cietumi-ciklotrona-centrs-studentu-pilsetina-kam-latvija-prasanaudu-junkera-plana.d?id=45425752&page=1#ixzz3V0q4wuDN>

aizdevums, tāpēc finansējuma atmaksas nodrošinājums ir vēl svarīgāks. Turklāt, samazinoties iedzīvotāju skaitam un palielinoties jau veikto dzīvojamo māju finansējumam, līdzfinansējuma problēma varētu saasināties.

Ņemot vērā, ka dzīvojamo māju siltināšana nav pelnošs projekts, tā pozitīvā ietekme uz Latvijas tautsaimniecību būs atkarīga no finansēšanas modeļa, valsts līdzdalības kredīta atmaksā un finansējuma saņēmēja (pašvaldība vai uzņēmēji). Kā saprotams no pieejamās informācijas, energoefektivitātes projektu ir pieteikusi Attīstības finanšu institūcija un tā izlietojums varētu būt līdzīgs esošajam.

2.2.2.2. Ostu attīstība⁴⁵

Aptuveni 1,5 miljardi EUR pieprasīti Rīgas pilsētas un Rīgas ostas integrēšanai TEN-T tīklā: Rīgas Ziemeļu transporta koridoram. 2015.-2017.gadā paredzēts īstenot projekta pirmo daļu, kam nepieciešami 150 miljoni eiro.

155 miljonu EUR vērtas investīcijas pieprasītas otra ar Ziemeļu transporta koridoru saistīta projekta īstenošanai - Rīgas pilsētas un Rīgas ostas integrēšanai TEN-T tīklā (Rīgas ostas savienojumam ar *VIA Baltica* (Raņķa Dambja un Vienības gatves, Mūkusalas ielas savienojums)).

Ar Rīgas brīvostas attīstību saistīti arī citi projekti: Rīgas ostas kuģošanas kanāla rekonstrukcija, Eksporta ielas rekonstrukcija un citi

Transporta nozare ir pelnoša nozare, turklāt tā nodrošina pozitīvu ārējo maksājumu bilanci. Investīcijas ostu sistēmā, izmantojot Eiropas Investīciju plāna piedāvāto kredīta finansējumu ir drošas.

2.2.2.3. Jaunas sliedes⁴⁶

1,5 miljardi EUR pieprasīti jaunas Eiropas standarta platuma dzelzceļa līnijas infrastruktūras izveidei, kas būtu daļa no *Rail Baltica* koridora projekta.

567 miljoni EUR pieprasīti dzelzceļa ritošā sastāva atjaunošanai kravu operatoriem (2019. -2030. gadā). Pasažieru dzelzceļa ritošā sastāva atjaunošanas investīcijas veido 300 miljonus EUR.

Austrumu - rietumu dzelzceļa koridora un Pierīgas pasažieru vilcienu maršrutu tīkla elektrifikācijai kopumā vajadzīgi 549,2 miljoni EUR, tostarp 2015. - 2017.gadā - 46 miljoni EUR. Savukārt 420 miljonus EUR vērts projekts ir smagā ogļūdeņraža pārstrādes kompleksa izveide Ventspilī - *Baltic EcoFuels* projekts.

Tāpat finansējums tiek lūgts Daugavpils dzelzceļa stacijas rekonstrukcijai u.c.

Arī dzelzceļa transports ir pelnoša nozare ar pozitīvu ietekmi uz valsts maksājumu bilanci. *Rail Baltica* ekonomiskā efektivitāte nav pilnībā pierādīta, taču Eiropas Komisija šī projekta virzību atbalsta, un tas nozīmē, ka vismaz būvniecības darbu radītās ekonomiskās darbības būs ieguvums.

Var rasties grūtības *Rail Baltica*, pasažieru dzelzceļa ritošā sastāva atjaunošanas un Pierīgas pasažieru vilcienu maršrutu tīkla elektrifikācijai izmantoto kredītu atmaksā, jo šie projekti, vismaz pagaidām, nav pelnoši.

2.2.2.4. Pieci jauni cietumi⁴⁷

⁴⁵ <http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/pieci-jauni-cietumi-ciklotrona-centrs-studentu-pilsetina-kam-latvija-prasanaudu-junkera-plana.d?id=45425752&page=2#ixzz3V0qGaOPr>

⁴⁶ <http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/pieci-jauni-cietumi-ciklotrona-centrs-studentu-pilsetina-kam-latvija-prasanaudu-junkera-plana.d?id=45425752&page=3#ixzz3V0qN9pPk>

⁴⁷ <http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/pieci-jauni-cietumi-ciklotrona-centrs-studentu-pilsetina-kam-latvija-prasanaudu-junkera-plana.d?id=45425752&page=4#ixzz3V0qTkdoR>

Tieslietu ministrija investīciju plānam iesniegusi 394,8 miljonus EUR vērtu projektu - Latvijā paredzēts uzbūvēt piecus jaunus cietumus, jo esošā cietumu infrastruktūra neatļauj cietumnieku pilnīgu resocializēšanos sabiedrībā un rada bažas par sabiedrības drošības pasliktināšanos.

Otrs ministrijas iesniegtais projekts 101 miliona EUR vērtībā paredzēts tiesu mājas būvniecībai un tiesu informācijas sistēmas uzlabošanai.

Abi projekti nav pelnoši, tāpēc kredītu atmaksai visticamāk būs nepieciešams valsts finansējums.

2.2.2.5. Jauna iespēja Salaspils reaktora teritorijai⁴⁸

80 miljoni EUR Eiropas Investīciju plānam pieteikti Nacionālā daudzfunkcionālā ciklotrona centra izveidošanai Salaspilī bijušā kodolreaktora teritorijā. Projekta pirmssākumi meklējami 2004. gadā, bet tālākā perspektīva saistīta ar protona terapijas struktūrvienības attīstīšanu – tam nepieciešami vēl 250 miljoni EUR.

Pētniecības infrastruktūras attīstība neapšaubāmi ir svarīgs virziens, bet ir jāizvērtē kredīta atmaksas iespējas. Tā kā pētniecības projekts, vismaz sākumā, nav pelnošs, kredīta atmaksai visticamāk būs nepieciešams valsts finansējums.

2.2.2.6. Studentu ērtības⁴⁹

Rīgas Stradiņa universitātes studentu pilsētiņas izveides investīcijas aplēstas 9,5 miljonu EUR apmērā. Universitātes pilsētiņa ļaus noslēgt darbu pie konkurētspējīgas augstākās izglītības vides izveidošanas RSU, vienlaikus vēršot uzmanību uz ārvalstu studentu skaita pieaugumu.

Ārzemju studenti maksā studiju maksu, tomēr arī šajā projektā kredīta atmaksai (pilnai vai daļējai) visticamāk būs nepieciešams valsts finansējums.

2.2.2.7. Drošāka gāze⁵⁰

Inčukalna pazemes gāzes krātuves modernizācijai un paplašināšanai kopumā nepieciešami 190 miljoni eiro. Šis projekts esot nozīmīgs, lai nodrošinātu savienojamību ar Eiropas Savienības infrastruktūru.

2.2.2.8. Rindā arī privātie

Atbalsts nepieciešams arī privātiem projektiem, piemēram, Digitālās Ekonomikas attīstības centra (DEAC) datu centra paplašināšanas otrajam etapam vai "Medicīnas sabiedrības ARS" Agrīnās vēža diagnostikas un personalizētās medicīnas centra projektam, kura būvniecība jau uzsākta.

2.2.2.9. Klasteri un inovācijas

Finansējums tiek meklēts arī vairākiem klasteriem, piemēram, radošo industriju pētniecības un attīstības (R&D) klasteriem (75 miljoni eiro), kā arī riska kapitāla investīcijām inovatīvos mazos un vidējos uzņēmumos (100 miljoni eiro). Aizdevumiem maziem un vidējiem uzņēmumiem būtu nepieciešami 50 miljoni eiro, bet finanšu instrumentiem inovācijām - 85 miljoni eiro.

Pieteikti vairāki ceļu projekti, tostarp ceļa Baltezers -Saulkalne rekonstrukcija u.c.

⁴⁸ <http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/pieci-jauni-cietumi-ciklotrona-centrs-studentu-pilsetina-kam-latvija-prasanaudu-junkera-plana.d?id=45425752&page=5#ixzz3V0qYwzeT>

⁴⁹ <http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/pieci-jauni-cietumi-ciklotrona-centrs-studentu-pilsetina-kam-latvija-prasanaudu-junkera-plana.d?id=45425752&page=6#ixzz3V0qdIY2M>

⁵⁰ <http://www.delfi.lv/news/eiropa/zinas/pieci-jauni-cietumi-ciklotrona-centrs-studentu-pilsetina-kam-latvija-prasanaudu-junkera-plana.d?id=45425752&page=8#ixzz3V0qnWktB>

Latvijas iespējas konkurēt Eiropas investīciju plāna ietvaros noteiks Eiropas Investīciju bankas attiecīgo institūciju pieeja, izvēloties projektus finansēšanai. Eiropas Investīciju plāns ir orientēts uz dzīvotspējīgu un ilgtermiņa projektu atbalstu, taču kā raksturīgie ilgtermiņa investīciju projekti ir nosaukti: ilgtermiņa investīciju fondi, transporta infrastruktūra, enerģijas infrastruktūra, platjoslas sakaru infrastruktūra, enerģijas un resursu efektivitātes paaugstināšanas projekti, inovācijas, atjaunojamā enerģija, pētniecība, izglītība un apmācība, citi projekti.

Kā liecina sākotnējā analīze, tikai daži no Latvijas pieteiktajiem projektiem ir pelnītspējīgi paši par sevi, bet tie iekļaujas Eiropas Investīciju plāna paziņotajos stratēģiskajos virzienos un atbilst iedomātajam ilgtermiņa projektu saturam. Lielu publiskās jomas projektu pieteikumus var skaidrot ar apstākli, ka projektu pieteikumu sagatavošanas laikā Eiropas Investīciju plāna ideoloģija vēl nebija pilnībā izstrādāta un paziņota, turklāt šie projekti Latvijai ir nozīmīgi.

Pagaidām ir noteikts, ka Eiropas Investīciju plānā nebūs kvotas un priekšrocības, taču jau tagad ir paziņots orientējošs valstīm pieejamais finansējuma apjoms. Tomēr projekti tiks izvērtēti kopējā sarakstā. Tāpēc Latvijas konkurētspēja finansējuma ieguvē būs atkarīga no iesniegto projektu kvalitātes. Ir grūti prognozēt pat attieksmi pret transporta infrastruktūras projektiem. *Via Baltic* vājā vieta ir nepārliciešo kravu noslogojuma problēma, Austrumu – Rietumu virziena nozīmību samazina sliktas attiecības ar Krieviju, bet palielina militārie draudi.

Ja pieteiktie projekti (galvenokārt nepelnošos infrastruktūras objektos) tiks apstiprināti, ir jārēķinās, ka **tie ir saistīti ar papildus valsts budžeta izdevumiem Eiropas Investīciju plāna ietvaros iegūto kredītu atmaksai**. Neskaidrības ar valsts finansējuma pieejamību rada paaugstināti risku Eiropas Investīciju plāna projektu īstenošanai.

Jāņem vērā, ka Eiropas Investīciju plāns ir ES mēroga projekts (lemjošās un kontrolējošās institūcijas ir ES līmenī), un tā mērķis ir ES konkurētspējas paaugstināšana. Tas var nozīmēt, ka investīcijas var tikt vairāk virzītas uz ekonomiski attīstītākām valstīm, kur investīciju atdeve ir augstāka, vai šo valstu interesēs.

2.2.3. Sociāli atbildīga uzņēmējdarbība

Pašreizējā Eiropas Investīciju plāna ieviešanas stadijā galvenais jautājums ir sagatavot nepieciešamo normatīvo regulējumu fonda darbības uzsākšanai. Pagaidām nav pieejama informācija, kādus jaunievedumus plāns izvirzīs uzņēmējdarbības kvalitātes prasībās, bet arī nav paredzams, ka tas mazinās iepriekš pieņemtos rakstītos un nerakstītos principus par sociāli atbildīgu uzņēmējdarbību.

Tomēr ir pamats bažām, ka turpināsies iesāktā tendence, ka darba devēju intereses tiks ievērotas vairāk kā darba ņēmēju intereses, lai paaugstinātu Investīciju plāna efektivitāti sākotnējā periodā ne tik daudz, lai kāpinātu tautsaimniecības attīstību (kas ir jāvērtē ilgtermiņā), bet lai pierādītu tā derīgumu.

Pieejamajos materiālos par Eiropas Investīciju plānu sociālās kategorijas ir maz pieminētas. Plāna trešais politikas mērķis ir „stiprināt mūsu cilvēkkapitāla, ražošanas spēju, zināšanu un fiziskās infrastruktūras Eiropas dimensiju, īpašu uzmanību veltot savstarpējiem savienojumiem, kas ir svarīgi mūsu vienotajam tirgum”. Tas ietver sociālo dimensiju, bet mērķis nav sociālā attīstība, bet gan vienotā tirgus stiprināšana.

Arī plāna 4. sadaļā: „Investīciju vides uzlabošana” atzīmēti pasākumi, kas vērsti uz vienotā tirgus stiprināšanu. „Vienotais tirgus ir Eiropas vislielākais strukturālo reformu sasniegums” – teikts dokumentā.⁵¹

⁵¹ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, p.5.

Nekādi konkrēti nodomi par sociāli atbildīgu uzņēmējdarbību analizētajos dokumentos netika atrasti.

2.2.4. Eiropas konkurētspējas palielināšanās Investīciju plāna ietvaros

Eiropas konkurētspējas palielināšanās ir viens no trim Eiropas Investīciju plāna formulētajiem mērķiem, konkrēti: Komisijas paziņojumā formulēts, ka plānam būs trīs saistītie politikas mērķi: no kuriem viens mērķis ir: „spert izšķirošu soli pretī ES ekonomikas ilgtermiņa vajadzību apmierināšanai un palielināt ES konkurētspēju”⁵², taču tas īstenojams vienlaicīgi ar diviem citiem mērķiem: „novērst investīciju lejupslīdes tendences un palīdzēt palielināt darbvieta izveidi un ekonomikas atveseļošanu, neapgrūtinot valstu publiskās finanses vai neradot jaunu parādu”, un „stiprināt ES cilvēkkapitāla, ražošanas spēju, zināšanu un fiziskās infrastruktūras Eiropas dimensiju, īpašu uzmanību veltot savstarpējiem savienojumiem, kas ir svarīgi mūsu vienotajam tirgum”⁵³.

Atbilstoši Komisijas paziņojumā formulētajai nostājai, Eiropas konkurētspējas palielināšanos sekmēs:

- lielāks investīciju apjoms, piesaistot papildus līdzekļus,
- efektīvas un mērķtiecīgas investīcijas (sinerģija ar Eiropas Savienības struktūrfondi, 2014. – 2020. gadā ES dalībvalstīm būs pieejami 450 miljardi EUR (630 miljardi EUR kopā ar dalībvalstu līdzfinansējumu),
- augsta projektu apzināšanas un atlases kvalitāte un precizitāte (notiek ES līmenī, vadoties pēc ES konkurētspējas paaugstināšanas mērķa) – ja to izdodas īstenot,
- investīciju izvietojums (infrastruktūras objekti, produktīvi sektori),
- ilgtermiņa resursu izvietojums – ilgtspējas un stabilitātes garantija,
- investīciju konsultāciju dienests (Investīciju konsultāciju centrs ES līmenī);
- Eiropas Komisijas un EIB atbalsts projektiem - sadarbība ar ieguldītājiem, projekta virzītājiem un citām ieinteresētām personām Eiropas, nacionālo valstu un reģionālā līmenī,
- investīciju vides uzlabošana;
- vienotā tirgus attīstības veicināšana,
- vienkāršāks, labāks un paredzamāks regulējums visos līmeņos,
- jaunu ilgtermiņa finansēšanas avotu izveidošana, ES finanšu tirgus sadrumstalotības mazināšana (kapitāla tirgus (kapitāla tirgu savienības) attīstība).

MVU atbalstam, kas plānā tiek speciāli atzīmēts, ir vairāk sociāla nozīme, taču arī tas var ietekmēt konkurētspēju, jo, pirmkārt, rada partnerus un ekonomiski izdevīgus darbu izpildītājus nišu jomās lielajiem uzņēmumiem, un, otrkārt, sekmē nodarbinātību, tādējādi samazinot valsts līdzekļus bezdarba seku likvidēšanai, atstājot vairāk resursu investīcijām.

⁵² 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>

⁵³ 52014DC0903. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai *Investīciju plāns Eiropai* /* COM/2014/0903 final */. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52014DC0903&from=EN>, p. 2